

OLMUŞ ŞEYLER

Durmuş Beyazıt

■ Kaderin daha dünyaya düşmediği, hayatımızı ıslıl ıslıl kelimelerle ifade ettiğimiz andaydık. Ervah, ne bir zaman adı ne de Allah'ın çok sonraları bahsettiği kaş ve gözden ibaret olan insanın yaşadığı yerd. İnsan yoktu. Muhakkak duymuş ve duymayı öğrenmişsinizdir. Şu an yaşadığımız süt gibi yeryuvarlağı yoktu. Oradayken içinizdeki ferahlığı bir düşünün. Bir şey oldu. Belki de hisler, ilgiler, zevkler ve hoşlanışlar cazip geldi. O geçmişi şimdi dünyadayken sadece seziyoruz. Nisan güneşi, mayıs ikindisi... Şimdi sabah neyse öğle de aynı. Gündüz, çeşit çeşit vakitleriyle dünyaya aitti. Öyle yıldızlar vardı öyle vardı ve hâlâ varlar. Hem yalnız bizim için değil. Bir iki görünüşten sonra kanat çırpın kuşlar yok mu gökyüzü ve altta onun örttüğü siyah, beyaz, gri toprak... Gök, onun saçlarına, bakışlarına, sevinç ve kızgınlıklarına öyle yakışıyor. Bir ev vardı yakınlarda, bir de anne. Anne herkesin üzerindeki yükü alır ve bir gelecek icat eder. Katı gerçekler kalır geriye. Trende onu görürdüm, hepimiz görürdük. Birinci görevi annelik, ikinci görevi uzaklara bakıp bakıp dalmak. Savaşta, barışta veya yoklukta kalan biri/birileri... O seçmişti bu rolü, yaşarken sahip olması gerekiyordu. Vs. vs.

Sonra yeni bir âlem... Burada dünyanın tatlı insanlarıydık tatlı olmasına. Asya'nın, Afrika'nın iç bölgelerinde avcılıkla toplayıcılıkla geçinirken, Avrupa'nın en önemli ücrasında, sevgilere veya hoşlanmayışlara varıncaya kadar, bu fâni âlemi, onun badirelerini bilmeyen mi var? İçinde, çılgın anlatımları, ifade edişleri olan hayat emarelerinden bahsediyorum. Birkaç zavallı söz, bilim, sanat, büyük hayatlar, büyük kaideler... En çok da iyi niyetler, iyi sohbetler demeliyim, bize iyiyi ve kötüyü hatırlatıyor. "Budur!" diye tanımladığımız, bulup sahiplendiğimiz dünya, tam tamına anlattıklarımızdan ibaret... Rüzgârın çarpa çarpa, eze eze, bir irade ile, temastan, birleşmeden doğduğu, gerektiği hâlde, gerektiği kadar, dalından düşürdüğü yaprak, gövde-

ye hususi bir iştıyakla bağlı olan dal, sizi anlıyorum.

Şimdilerde ne olsundu? İyinin, doğrunun, merhametin tarafını tutacak bir nihai nokta, fakat sonunda bir meydan, bir köprü ve üstünden geçen insanlar, koltukları, koltuk değnekleri... Her dur deyişte, duran sırat... Gün boyu evdeydim, sırat gibi bir köprüden geçiyorum. Dışarda insan ruhuna iyi gelen, gönlü okşayan tabiat, görünüşüyle kendini belli ediyordu... Hem bir göz için fazlaydı bunlar. Orada insanlar, hayvanlar, bitkiler yaşar, herkes bilir. Canlı yani. Bize, geçer ölçülerden söz ediyor, bilgiler öğretiyor, en önemlisi de Allah'ı. Kar yağıyor, yağmur yağıyor, ağaçları, uzun kısa bodur ağaçları durmadan büyüyor. Çiçek, tomurcuk, meyve vs. ortaya koyuyor. Elbette bütün bunlar, irade gerektiriyor. Lakin öylesine şen, öylesine mutluluk saçan değil, daha fazlası. Yoksa kavrayışın, dile getirişin değerli olduğunu nasıl anlardım. Bazı anlar, gelir ve çekilir gider, onu, o isimsiz heyecanı siz bilir ve adlandırırsınız.

Parktayım, parklar bir insan için neyse odur. Onca ağaç, bitki; insan içinmiş gibi görünüyor. Ve sonra, yine kasketli insanlar, Allah'ın kullarıydı, öyle davranışlarla oradaydılar ki şaşırsınız. Kendilerince güçlü mü güçlü bir bağ bulmuşlardı yaratıcı ile aralarında. Bakıldığında öyle anlaşılıyor. Doğunca doğmayı, yaşayınca yaşamayı öğrenen birtakım insanlar daha vardır, olanı olduğu gibi anlayan insanlar... Hak vermeye ne de alışık, ne de yatkınlar. Hatırlamak yanılmaktı, hatırlamak cevaplamaktı, belki de başka türlü düşünmekti. Düşüncem, insandan eşyaya geçince birden bire ne oluyor?

Tabiat oldukça cömert. Şekilden ibaret olan ve düz, yuvarlak kavislerle birbirini boyna kesen dallar, birbirlerinin yerine geçiyor, birbirinin yerine geçen dallar bir bünyede toplanarak bütünün içinde kayboluyordu. Aşkta ve itiyaktı. Aşk, kadim duygu... İnsan duyuları mesela bir organ olarak göz bu işin neresinde? Tamam, sahibi olarak vücudun sabit bir noktasındaydı ama sevmenin sevilmenin neresinde... Onlara mükemmel diyebilmek için mükemmelden başka kelime bulamıyorum. Belki asıl mesele "bakmak"tı. Bakmak hatta bakmamak için yığınla eşya, nesne, madde vardı etrafımızda. Gözü ilişkilendir deseler, ayçiçeklerine benzetirdim, "ayçiçekleri gibi açılma" ne güzel yakışırdı ona. Ya duyma, dokunma, koklama... Bir ruh ve ruhun sığabildiği kadar bir kap taşıyoruz. Bedenimiz korktuğunda tir tir titrer. Sevindiğinde eski hâline döner, sevilmediğinde yine benzer şeyler olur. Eskiden de böyleydi. Düşüncelerle orada ne kadar zaman geçirdim bilmiyorum.

İhtimal, iki gün geçti. İçimde bir hava mırıldanıyorum. Senin neyine mırıldanmak. Bir sırası olmalı, sırasına göre mırıldanmalı veya mırıldanmamalı. Öncelikle beni mutlu etmeli değil mi, sonra, insanlığı. İnsanlık içindi çalışmak. İşten çıkalkı hayli olmuştu. Yerler ıslak, sağa sola yalpalayarak uzayan asfalt, arkada hareketli çizgiler bırakıyordu. Evrenimizde böyle durumlar muhayyeldi muhayyel olmasına ama hayal kurmanın gerçeklerden daha tatlı geldiğini söyleyebilirim. Her gün her gece, böyle olduğunu bilerek bir sonuç çıkarmak,

mutfağa geçmek, pencereleri açmak, radyonun kulağını bükmek, ta ölüme kadar gidebilirdi... Şu eninlere nalelere bir bakın, radyonun iç gıdıklayan ses telleri yok mu, bana da lazım ondan. Ne de güzel, ne de şanlı. Susturmak istediği kim varsa bir komutan edasıyla susturuyor. Neyi mi anlatıyorum: Bütün geceyi. Geceydi sonuçta.

- Bana baksana, dedi iş buyurucu.

Ertesi sabah, gün erken başlamıştı. İnsanlık için, terakki içindi çalışmak fakat niyeyse kendimi buna layık görmüyorum. İleri'yi hep bu anlamda mı anlamalıyız. Uyum için ve müreffeh yarınlar için biz, bizim için yarınlar... Bunu bir kere yapsam ne olur, iki kere yapsam ne olur! Olur, oluyor, her yaz, her bahar oluyor.

- Evet dedim. Evet, bütün bunlara “tamam” anlamı taşıyor. Çatışma istemiyorum, bedenindeki çatlaklardan içeri giren rüzgâr, kalbinden ta ilerilere giden endişe savunmasız bırakıyordu onu. Sohbet ettik, hafifledikçe hafifledi. Gençlik ne dedi, tanımladı onu, hayattaki en inanılmaz şeyi, en inanılmaz şey olarak öğrenmiş. Ben evet deyince geriye hiçbir şey kalmadı. Her şey için devamında sustum. O, susmadı. Ben de uydum ona. Ve 1 günden sonra 1 gün geçmişçesine ben, yavaş işleyen saat gibi az önce evdeydim dedim. Göze alabilir miydim? Aşağı inceksem bu, hiçbir şeye benzememeli, bir benzerini daha görmemeliydim. Pazarda çarşıda rastlamamalıyım ona. Benzersizlikleri için onların ne olmaları gerek! Terkip şu, seven sevdiğine, sevdiği sevene kavuşmalı... böylece sürüp gidecekti. Az ötede motorların hırlayarak geçtiği yol şimdi sessizdi, sebepsizce sessiz olan yola baktım. Boş kaldırımlar ve onlarla birlikte taşları... Boyu posu, eni ve yüksekliği... Bu taşlardan, uzak upuzak yerlerde kaç tane daha vardır. Buna mukabil, başkaları ve yeni yeni güzellikler de vardır ama beni ilgilendirmiyordu. O kadar ki bir şehrin hangi kaldırımını kötüyse kötü orası, iyiye iyi orası. Hünerlerine gelince... Ne emekler, ne alın terleri içeriyordur şimdi ve sorsanız, kim bilir kaç insan sahip çıkar bu taşlara “benim emeklerim, benim emeklerim” diye. Birkaç söz daha söylemek isterdim bu konuyla alakalı ama sizi memnun etmez.

Geçenlerde fark ettim, adları unutalı çok olmuş. Adın kullanıldığı yerlerde yellere esiyor. Artık hiçbir şey hatırlatmayacak onları. Hatırlamaya çalışanların canını acıtacak. İki sokak öteden geçerken, otopark fişini uzatırken, bir eda ile yaparız ya, işi gücü. Hatırlamaktı bu. Sallanıp duran denize, daha başka olaylara odaklanacağım, aklıma en son gelen şey bir yağmur, belki bir yemeğin bıraktığı tat/tatsızlık olmayacak... Kendi hakkında inanışları ile türlü beencillikleri ile kör sahiplenmelerdi geçmiş. Kör, kaskatı diyorum çünkü anlamak, hele anlatmak uzun iş. Daha fazlasına takati yoktu insanların. Gerektiği gibi, gerektiği şekilde neydi gerek, niyeydi? Gerçi hikâyedeydi hepsi. Evet, anlat-

manın veya anlatmayı iste/me/menin sahipleri olarak şendik. Asıl, asıl... Akıl almaz bir durum var ya, şu bizim çiçek isimlerimiz. Ve hoş koku isimleri, güzellik isimleri, mest ediyor... Siz de tahmin edersiniz, isim koymak için cennet çiçeklerini seçiyorlar. İsim, hemen onların yerine geçiyor, bu fena. Ya özellik isimleri... Birçok anne ve baba isimleri var hayatımızda, birçok kardeşlik ismi var. Sonra yerkürenin hatta diğer kürelerin bilinmeyen birçok yerinde milyonlarca isim vardır ki bunlardan herhangi birinin -hangi dünyayla ilişkili olursa olsun- bizimle yakınlığı fark edilmeyecek türden değil. Bir reddediş mi kabul ediş mi bilmek mümkün değil. Sonra gece giriyor araya, diğer gece. Karanlığa hangi gözle bakarsan bak, bütün uzaklık ve yakınlıklar aynı. Ne yaparsan yap yeri değişmez yakın ve uzağın. Yapayalnız bir insan gibi kesin, kat'i. Yok sayamıyorsunuz bazı kesinlikleri. İnsan karar verdiği an, duraklatır, bekletir veya gidebilirsiniz der, yol verir, yol verirsiniz, böyle bir ilişkidir. Onlarla geçinmek kolaydır aslında. İsimler sayesinde isimler öğrenilebiliyoruz, yeni türler sayesinde yeni türler girebiliyor yaşantımıza. Elbette hepsi de önem taşımakta, lakin... Hele ilkbaharda beyaz, kırmızı, sarı, mor vb. tüm renkler, tüm çiçeklere aittir, çiçeklerle birlikte insanlara. Sizden bizden söz ediyorum isimlerden söz ederek. Bir ucundan tutmak, kavramak velhasıl birbirimizi anlamaktı... Lüzum mu? Evet, hatırlamak için. Bir başka şey daha var, geçmiş her insana kim bilir ne güzel ne muhteşem gelmektedir. Adlar biraz da bunu yapıyor.

Daha önce neredeydiniz? Muhtemelen evinizde. Ve gene muhtemelen, peşinde, binbir hisle yeldiğiniz aylar, seneler ve dahi ıtır kokusu, çay kokusu, çeşit çeşit yemek kokuları onlar da evinizdedir. Çünkü bizi dünyaya bağlayan her ne varsa güç alıyoruz onlardan. Dünyadan söz edildiğinde niçin diyebilmişim. Bağ insanla diğer insan arasında ilişkili. Niçin her zaman hazırıldar? O tortu, yani duygu, sınırsız, sınırlarımıza girerek, alt üst ederek...

Büyümüş, iyice serpilmiş bir yaz sabahıydı. Yerimden kalkmak istemiyorum. Ben ne yer adlarını ne gök, yıldız adlarını bilirim. Yer neydi, hane, kondu ne? Hatırlayın, önce gövde, gövde oldu, kol, bacak, boyun... Biraz akıl, idrak, sebep... Ardından içimizde onca kelimeye rağmen kaynaşan hırslar, kabahatler, tövbeler... Aynısı, toprakta da var bitkide de. Yıldızların en güzeli sizin, evet sizin, suyun en gür akını, sesin iletkeni, sabahın en erken olanı... Hâl böyle olunca, al işte kıvılcım! Tam bu esnada yere yığılmanızı ve kıvrınmanızı nasıl da umarlar. Çünkü kendi mutluluklarına güvenirler, sizce "anlam"a gerek var mı? Hür ve mesut ve zaman benzediği kadar benzeyebilirdi birbirine, o kadar. Evet, budalalıktı bütün maziye elinin tersiyle itmek ama başınızdan aşağı kaynar sular dökülmesine de gerek yoktu ki.

O kuralı hatırlıyor musun? Ayıran, bölen yutan, her ne ise. Ayın onu belki de on ikisi... En sade olanı söylüyorum. Onlardan geriye ne kaldı, düşün! Bilerek, öğrenerek düşün. Oysa hepsi bir araya geliyor, biri olmadığında diğeri eksik. Ah o sefil eksiklik... düşünme fiilinin içinde daha neler var! Konumuza dönelim. "Adlar vefasızdır." demiştik. Bunların arasında bir iki tanesi iyi, sade-

ce bir iki tanesi, o da yetmez bize, yetirmezler, kötüler, en zayıf bağlara bile düşmandırlar. Ey adlar, bizim hayatımız sizin hayatınızdan esinleniyor, öğreniyor, öğretiyorsunuz, bir sıralaması var ve böylelikle var oluyor. Hepsi, çoğu, birkaçı, bir gün acımasız iyeliğin pençesinden kurtulacak, gerçek anlamını bulacak. Büyük hayatlar olan hayatlarımızdan çıkıp gidecek, başka zamanda hayat bulacaklar. Böyleydi hazırladığım cümle, cümleye devam etmeliydim. Apartmanlar, yurtlar daha yapılmayacak, açılmayacak dükkânlar, bir el, sıssız bir el, vücutlarımızda gezinip duracak, “İyisin!” diyecek, “Dayanıklısın!”. O el, teselliydi. Bu, ölmeden önce bazıları için büyük bir mutluluk, bazıları için değil. Ama gerekli ama gereksiz. Bu yüzden benimseyiş, şefkat, en önemlisi de sahiplenme, ardından onlarla bir ve beraber olma isteği, işte bunlar, bizim için dünyayı veya başka bir dünyanın varlığını anlatıyor.

Hiçbir hikâyenin zamanı yoktu ki bu anlattıklarımın olsun. İnsanlar bir araya gelerek olayı teşkil ediyor, hareketler hız kazanıyor, faaliyetler artıyor ve şuur, hepsinin yerine geçiyordu. Olma sırası, oluştu, zihnimizdeydi, lakin ne çıkar! Ya şuurun bizzat kendisi? Mesela geçmiş gevher değildir, kimi zaman hızla kaçmak isteriz. Yetmiş seksen kelimelik, dil dış, üç beş sırt, göbek yani bir bedenle olaya yön tayin ediyordu şahıs kadrosu... Sabah karıncalar da uyanıyordu uyanmasına, güneş ta uzaklardadır. Karıncalar da işe gidiyor, iş yeri uzaktadır. Önce kuzeye ve güneye dağılırlar. Ekmek gördüklerinde sese sesle riyle anlam yüklerler, kime/neye karşılık verirler? İsimsiz, ne isimde oldukları bilinmeyen bir uğraş alıp başını gitmiştir. İnsan için de böyle olur alın teri, kâr.. Bazı kelimelerin diğerine üstünlüğü var veya yok, mühim değil. Herkesin benim gibi, benim de herkes gibi yaşadığım hikayeden söz ediyorum. Nihayetsiz bir göğün altında, -ne kadar uzak ne kadar uzak- gülerek veya dişlerimizi sıkarak birtakım duygular yaşıyorduk. Üç beş şeyden biri de sevmekti. Oydu, tam da kendileri. Yaşanmalı ve... üzerinde durmalıyız. Çünkü onları, insanlara bağlayan gerçek, tükenmişse gerçek tükenmiştir. Tersi de doğru. Örnek vereyim, ana olaydan uzaklaşmıştır bayram günleri. Bayramlar için bir ömrün altın çağları desem yeridir. En azından çocuklar için. Bir takvim zamanı vardı ve yaşıyorduk. Biz insanoğluna verilmişti âdeti. Hele eskilerini saklayanlar, saklamaktan öte çareleri olmayanlar vazgeçememiştir geçmiş bayramlardan. Saklanmış olmak, görünür olmaktan daha yüce. Zordur yenisine yer açmak çünkü... Basittir ama aramızda sürüp gider, peki ne lüzum var, hatta onlara niçin gerek duyulur? Herkes bilir, bilmiştir, methiyeler süslüdür. Ben bayramı çocukların araya araya bulduklarını düşünüyorum. Nihayetinde zamandı ve zaman kırılması diye anlatılıyor hikâyede. Gelmiyor mu uzun, upuzun günleriniz, ardından diğer günleriniz ve bitmiyor mu? İnkâr edemiyorsunuz değil mi gerçeği. Ya da önce/sonra yok ve konu yok, bir ağacın gölgesi var, kendisi yok. Uykuyu böyle anlatıyorlar. Bir kesit üzerinde dizilmiş, olmuş, olan, olacak ve olması muhtemel veya muhayyele uzanan... Fakat biz ona neler diyorduk! Ama inanç ama değil ve mutlaka bilinçten çıkarak, zihne karışarak, yeniden

bilince geçerek... Zihinde, durmadan değişiyordu, hayat diyorduk. Bu, yoksa yoktur, ısrar etmiyorum. İnsan tekrar diyorum ki hoştur. Yapıyor yine yapıyor... Hem de onca hasetle, onca marifetle... Bir öğlendi, ona tutunmuş birkaç tane daha zaman... İri bir yağmur bastırdı, "Konuşacak bir şey yok!" türündendi. Bazen cümle gibi, insana sesleniyordu... Sonra yağmur, biraz önceki yağmur olmaktan çıktı, derin bir sükûtle sustu.

Ben bulunduğum andan çıktım. İnsanın olaydan çıkması, hikâyeden çıkması gibidir. Üç bölümden müteşekkil bütünün her biri diğerinden daha sahihti. Sezgiye benzer bir sezisle dedim ki evren duyguydu. Evet, her eylem hepsi birden bir şeydi. Akşamdan akşama, günden güne geçen, insan değiştiren, nitelik değiştiren bir baş ve bir son vardı... Olay olmaya başlayınca metrodaydım. İki durak arasında hatta üç dört, belki biri diğerinden sonra gelerek... Kim, nerede, ne? Hatta daha önce de sorulmuştu sorular, hatırlayın. Doğru mu? İki durak sonra, daha sonra anlamam gerektiği gibi anladım... Mukaddes bir amaç varsa, olanca anlamı ifade ediyordu ve anlıyorduk ki böylelikle kaderden ve onun hareketlerinden söz edebiliyoruz. Dünya hayatını neyle karşılaştırabiliriz ki! İnsan için kader ve her kader için insan... Rüya onun içinde, uyumak ve uyanmak onun içinde... Hiç olay yoktu, daha sonra yine yoktu. Zannımca gerçek ile diğer gerçek arasında duruyordum. Her şey, aramızda bir yerde duruyordu, kimi gerçeğe yaklaşıyor, kimi hayale. Fakat bu düşünce kelimesi kelimesine nasıldı bilmiyorum, açıkçası insanın arayıp bulduğu sevinçler, üzüntüler, özlemler gibiydi...Ve iki durak arasında beklemekte olan tren nihayet hareket etti. Her ne hâl ise.

Büyüdüm artık diyorum kendime. Ne çok vakit kaybetmişim... Ben, ben, o ben'ler... Anlamı ve anlamsızlığıyla, ne kaybetmiş olabilirim? Bundan beri, doğrulayan, takdir eden, bir iyi niyet var içimde. Ne ise ve değilse, onlar sayesindedir. Hangi ben, hangi mazur durumu göze almış! Olanları bir tarafa bırakıp düşün/me/mem için ne yapmam gerek? Tabii, işler sarpa sardığında bu böyledir, kâinatın hemen her yerinde yarından, elbet vardır birkaç tane daha. Yarın deriz ya! Hele bir gelsin, hissettirsin kendini. Başta hırçın bir denize açılmaktır yarın. Bütün sevenlerde sevilenlerde yarın ne ise bazı sonuçlar elde etmek içindir. Belki de yanıltıcıdır yarın. Ama insan! Gelir bir ayak koyar yarınlara. Doğru ya birazcık gaddarlaşırsa, şirinleşir, pek güzelleşir, güzelleşebilir güya! Yani güne, bir diğerine, daha diğerine yerleşiverirler... Sizi geçersiz saymaları ellerindedir, sizi yok sayan, iyi veya müzmin doğrular, ezelden ebede onlara aittir. Yok derler, o artık dünyada yok, hiç oluveririz gözlerinde. İlgilendirmiştir onları hiçliklerimiz... vesaire, vesaire. Yine de büyüklük bende kalmalı diyorum... Kabul edişlerin, bir de bu cephesi var. Renkli ve harikulade... Farz edilen veya edilmeyen... Bazen insan düşünür, ama kuvvetle, ama iştiyakla... Sorduklarında hiç diye cevaplarız. "Hiç" bize aittir. Dünya ve asıl doğrular ve kendi aralarındaki şeyler, nasıl anlatmalı. Hayat diyordum, hayat... Üstelik

bundan bir tane daha yok. Ama onlar, iri, parlak, kar gibi yumuşak. İnsan için pekâlâ kısacık olan zaman, bitmemiştir, bitmeyecek gibidir. Bütün bir mesele bununla ilgili ve hayat dediğimiz kavrayışı ifade eder. İyi öyküleyicidir insan. Kaderin parlak tecellisiyle başınız döndüğü de olur, mutlaka geliriz bu noktaya. Her zaman gittiğimiz yerden eli boş dönmeyiz. İsteriz veya istemeyiz. Bağ yok mu sanıyorsunuz, akrabalık, dostluk, dirlik düzenlik? Umutlarıma ve beni umutlandıranlara gösterdiğim vefa, şimdilerde bir başka, daha güçlü, armağan gibi. Anlaşılması gerekenler, anlaşılıyor, olay hadise olduğu gibi oluyor. Sokakta, pazarda, her şey anlamını buluyor. Öyle ki “hayır, değil” dense, kelimeleri önüne katıp kovalayan biri yok içimde. Nasıl demeli, her ne var, her ne yok ise...

Yılları düşünüyorum, hepsi diyorum büyük büyük hesaplar gerektiriyor. Bundan daha kaç tane kaldı ki geride! On yıl sonranın canı yok mu, ya da yirmi yıl sonranın. Hepsi farklı bir yüzle çıkıyor karşımıza, ah yıllar! Bu, orada olmalı diyoruz, şu şurada, bazıları biraz geride, diğeri, başka yerde... Tam bir yerlere tutunacakken tutunmasını istemiyoruz.

Gönlüm üzgün. Orda işler yolunda gitmiyor... Dün akşam, eve giderken ekmek almam gerekiyordu. İkinci durakta inmeliydim. Farzımuhal, bir konferanstayım, insan ırkına dair konuşmalıyım. Dünyanın dağları, tepeleri, düzlükleri üzerine yayılmış, sevgili konutlarıyla yayılmış onca insan türü üzerinde durmak içimden gelmedi, taraf olamazdım. İçimdeki melal, işte olmayan bir hareketi anlatıyordu. Oysa parlak fikirler eskiden de vardı. O ve fikirlerimizle, karşılıklı, güvene dayalı kurmaya başlarız hayatı. Anlıyordum, gerekliydi. Lakin dünya o dünya değil. Demem o ki dünya, kiminin canına kement atmış, etine dokunmuş, yaralayıcı, rahatsız edici, ıslak...

Ben evden ayrılırken, herkes uyanıktı. Her seferinde olurdu bu. Beyazlardan siyahlara geçen, ağaç kızılına çalan gece, en çok da bu saatlerde evine ulaşmış şişman bir adam gibi ağırlaştıkça ağırlaşıyordu. Perdeler çekilmişti.

- Hoca, dedi. İlk seslenişten sonra hep geride bir şeyler kalıyor.

- Sen niçin böylesin, kızsan, sezsen, üsteleyip dursan, ne olur! Kızmadım, sezmedim, üsteleyip durmadım. Onunla benim aramda kalıyordu kelimeler. Süslü süslü ışıkları olan dünyada ikimiz için de aydınlık olan tek şey sanki kelimelermiş gibi pırıl pırıldı. O an gülümsüyorum. Bir sonrası ne, ne yaptım hatırlamıyorum.

Villalar, bahçeler, bahçelerin çitleri ve onların uzayıp giden hâlleri... Şehri ışıyla aydınlatan lambalar, erken yanmıştı bugün. Fakat mutluluğun ve güzelliğin aydınlığı ile duruyorlar sanırsınız. Kendimde miyim? İçimde kesinleşmiş bir karar öyle güçlüydü ki eminim, yıllar yılı aynı kalabilecek kudretliydi. Yağmur ince yağıyor. Uzun yağmurlardan sonra açtı hava, güneş açtıkça daha bir uysallaşıyor, taraçalar uzuyor. Ben herkes gibi bunları da sevebileceğimi düşü-

nüyorum.

İleri, hatta daha ilerisi... Okuduğum hikâyede kötüler kötüydü. Gelecek zaman, ülküden kopmuş, insandan uzaklaştırılmıştı. İnsanla tabiat arasındaki ilişki, kurmaca bir metinde nasılsa öyleydi. Yazar tarafından ele alınan esas mesele geçmiş değil gelecek. O her ne kadar geçmişle hesaplaşsa da. İleri? İleri Manav Reyonu, İleri Bakkal Dükkanı... Fakat orada tek düşman vardı, insan. Düşmanlığın en kötüsü insan düşmanlığıdır. Yazar, sürekli cephe açmak ister. Dersteydim, konu açılmışken zil çaldı. Çıktım. Havalı bir kalabalık doldurdu dışarıyı. Gün, kavrayıştan uzak ve sonsuzdu. Ne kadar sade, ne kadar açık değil mi? Oysa birileri bunu mutluluk diye geçirecek akıllarından.

Bugün dünyada iyiliğin iyilik olarak hiçbir tadı yok. Münakaşa durdu, iki insan arasında kopmaz denilen fırtına kopmuştu. Sanırım kalem almıştı eline veya beyaz bir mendil, belki de gözlüğünü. Böylesi durumlara mutlaka siz de rastlamışsınız.

Davetler ve icabetler... Onunla iki sessiz gölge gibi yürüdük. O yürümek istemedi, bir taksiye atladık. Belirtilen yere vardığımızda sükunet hasıl oldu. Sonra bir mabede bakar gibi yüzümüzü dostlarımıza çevirdik. Pencerenin hemen yanında başlayan köşe, bir vitrin, fakat mutlaka gizli bir şey saklıyordur. Sarının ötesinde sarı, görünüşler, eşyanın varlığına en geçerli mikyastı. Duraklama, yıkılış, kayboluş devirleri ile tarih yeniden yaşanıyordu. Muvaffakiyetler, hüznünler ve kaygılar... Askerlik anısı olarak Kıbrıs'tan getirilen hediyelere benziyordu bazıları. Her bakışta yeniden hayat buluyorlar. İnsan eşyayı, sevmese böyle düşünmezdim. Geçmiş ve gelecek, hükmünü apaçık belli ediyor... Bunu anlamak, eşyayı idrakten geçiyordu. Duvarın yanındaki üç plaket de tozlanmış. Ad soyad yerine "x" yazıyor. Fakat bir şey daha vardır ki bu daha başka. Orada "x"ın yerinde hangi insan olmak ister? Semboller, insandan söz ediyordu. Pakistan, Suriye vb. başkanlarından gelen hediyelere bu nazarla yaklaştım. Fransız usulüne enfes demeliyim. Duvar saati... nasıl bir sabır bırakmışlardı içine! Zaman hepsinde aynı kararlılıkta ve elbette inciterek... Tarih, insan eliyle yapılmış bir nesne gibiydi ve bir rahatlık hissediliyordu çehresinde. İnsan öldüğünde onlar da ölüyor, doğduğunda doğuyor sanıyorsunuz. Oysa farklı bir hayat, bahşedilmiş eşyaya.

Misafirlikten sonra bir yerde oturduk, "önce"den bahsettım ve felsefenin gereğinden söz ettim.

- Ya, diye cevap verdi. Bütün evlerde, bütün sokaklarda ve işyerlerinde böyle olur. Biri konuşur ve üsteler, sonra ya, öyle mi! der.
- Ee. Cevaba benzer bir sesti benimkisi. Aynı anlamda devam etti/ettim.
- Ne olmuştu yani? Ben de "Sanki..." deyip uzatmadım.

Uzun kısa dar nice zamanlar, neşeli, neşesiz, zayıf, gür insanlar vardı etrafta...

Kendimi, kederin ilk karşılaşmada sendelediği kendimi, bir âlemde hissettim, zan tabii. Birkaç soru, gereksiz birkaç söz işittim. Karşımızda bir yerlerde iki kişi vardı, biri kasketini bıraktı masaya, diğeri bırakmadı. Kasketlilerdi. Boşluğa parmağıyla büyük bir “u” yaptı. Havaya çizdiği şekli bir şeye benzetemedim, havaya çizdiği şekilden başka bir şekil çıkmıyordu. Kalabalık bir grup vardı karşılarında, oturuyorlardı, kalabalığın biraz uğultusu. Uzun boylu olan, iki elin ikisiyle bir hareket yaparak uğultuyu kendi yanına çekti, sesler, narin ama küçüktü, bir kız bedeni gibi sekiyordu, hâlbuki şimdi buracıkta beden için narinlik gerekmez, hiç gerekmez. Ani bir soru karşısında biliyormuş gibi yapan iri kıyım bir baş, iki kere sallandı, yönüm onlara dönüktü. Ziraattan bahsediyorlar, konu: emek, iş, para. Toprağa ektikleri ve bekledikleri... Mahsul, miktar... kısacası emek kazanç oranı. Kazandıkça önemli bir şey değilmiş gibi nasıl davranılır? Anlıyorsunuz değil mi, bunların üzerinde durmak gerekti.

Hikâyede anlatmaya çalıştığım şey de buydu, o neye kızar neye üzülmeyi, neyi eksik bırakır? O eksik bırakmışsa ben de eksik bırakmaya çalışırım. İki şey görünüşüyle tam da oydu. Benzerliğin hep aynı oluşunu anlatıp durdum ona. İnsanların bilgisizliğini küçümsememek lazım. Kesinlikle nemelazımcılık değil. Bir müdafaa yapıyordur ve kendiyle savaşıdır, mutlaka muhteşemdir bu hır-gür, günler sonra başardığında anlıyoruz. Oydu. “O”nun yerine ne kullanılabilir ki. Anlamak, aklımızın, akılla birlikte yaptığı, sabrın, ferasetin herkese tanıdığı hak. Ey akıl sizden özür diliyorum. Bir de insanların benim gibi, benim de insanlar gibi yaşadığım yıllardan.
